

Việt Nam đã làm chủ công nghệ lõi của chuỗi giá trị ô tô

09:39 10/12/2025

Sự kiện khánh thành Nhà máy Sản xuất và Chế tạo động cơ ô tô Kim Long (một trong những nhà máy chế tạo động cơ hiện đại nhất thế giới) mới đây tại Khu công nghiệp Chân Mây- Lăng Cô không chỉ là tin vui của ngành công nghiệp ô tô Việt Nam, mà còn là một dấu mốc chiến lược, cho thấy Việt Nam đã chính thức bước vào giai đoạn làm chủ các công nghệ lõi trong lĩnh vực cơ khí- chế tạo, thay vì dừng lại ở khâu lắp ráp.

Sáng 5/12, tại xã Chân Mây-Lăng Cô, TP. Huế, Công ty CP Kim Long Motor Huế tổ chức Lễ khánh thành nhà máy sản xuất và chế tạo động cơ Yuchai và xuất xưởng động cơ Yuchai đầu tiên

Nhưng ý nghĩa lớn nhất của sự kiện không chỉ nằm ở lễ khánh thành, mà nằm ở hiệu ứng lan tỏa: một nhà máy có thể trở thành động lực góp phần nâng tầm ngành công nghiệp Việt Nam.

Đây là nền tảng để giảm nhập siêu, tăng cao giá trị xuất khẩu, đồng thời phát triển ngành cơ khí chính xác - nền móng của công nghiệp hóa hiện đại.

Từ lắp ráp sang làm chủ khâu lõi - bước chuyển có tính bản lề

Trong nhiều năm, ngành ô tô Việt Nam phụ thuộc lớn vào nhập khẩu linh kiện, đặc biệt là động cơ- bộ phận phức tạp nhất và quyết định giá trị sản phẩm.

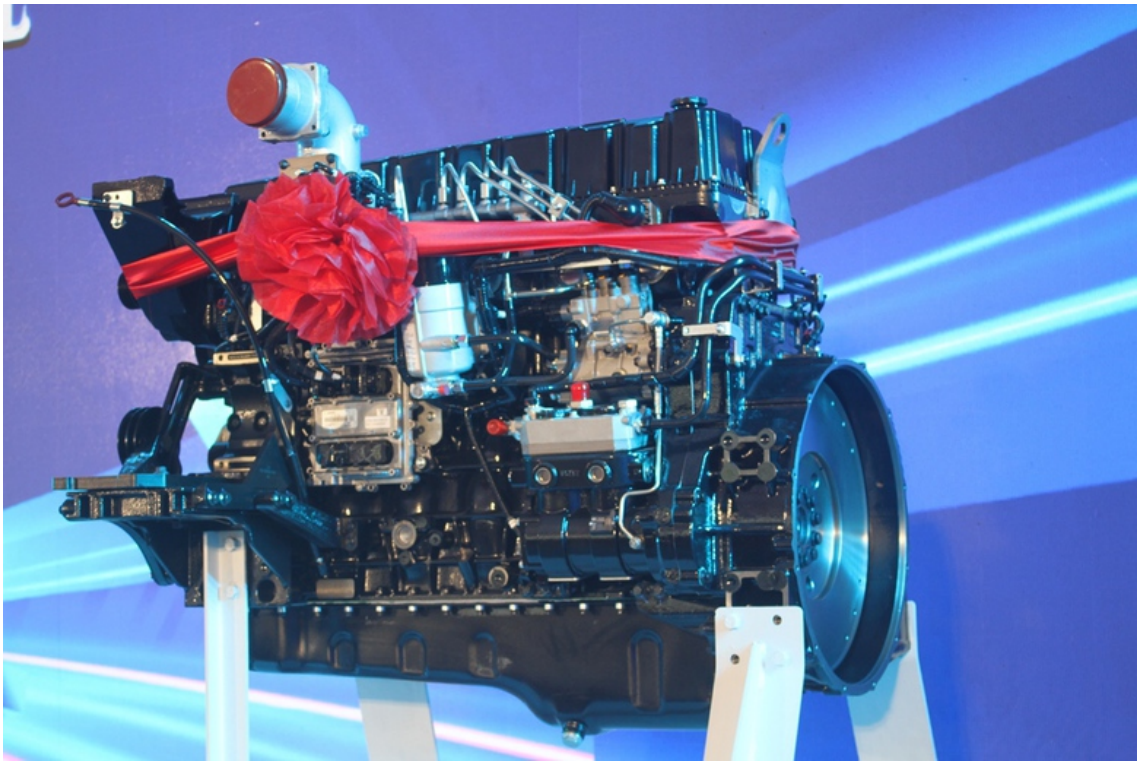
Việc Nhà máy Động cơ Kim Long đi vào hoạt động, với dây chuyền tự động hóa hơn 90% và khả năng truy xuất dữ liệu theo từng mã động cơ, đánh dấu một bước chuyển quan trọng: Việt Nam bắt đầu chạm tới khâu lõi của chuỗi giá trị ô tô.

Khi thân máy, trục khuỷu, nắp máy và nhiều cấu phần cốt lõi được sản xuất trong nước, nâng tỷ lệ nội địa hóa mới thực sự có ý nghĩa. Đây là nền tảng để giảm nhập siêu, tăng giá trị gia tăng, đồng thời phát triển ngành cơ khí chính xác- nền móng của công nghiệp hóa hiện đại.

Chân Mây- Lăng Cô: Từ vị trí thuận lợi đến cực tăng trưởng mới

Nhà máy đặt tại Khu kinh tế Chân Mây- Lăng Cô, vùng cửa ngõ có cảng nước sâu, nằm trên hành lang Bắc- Nam. Đây không chỉ là vị trí đẹp cho một nhà máy, mà là điểm khởi đầu cho một cụm công nghiệp cơ khí- ô tô. Khi một nhà máy động cơ quy mô lớn vận hành, nó sẽ kéo theo các doanh nghiệp cơ khí chính xác, các doanh nghiệp đúc- rèn- gia công, các trung tâm R&D và kiểm định chất lượng, hệ thống logistics công nghiệp, mạng lưới đào tạo nghề và kỹ sư và một khu đô thị công nghiệp mới.

Một dự án có thể khởi tạo cả một cực tăng trưởng công nghiệp mới của miền Trung. Đây là cơ hội để vùng kinh tế này thoát khỏi sự lệch pha giữa dịch vụ và sản xuất, bước vào chuỗi giá trị chế tạo sâu hơn.

Bước vào sản xuất động cơ là bước tiến lớn - Ảnh: Động cơ Kim Long Motor được hoàn thiện và chính thức xuất xưởng

Việt Nam đứng trước cơ hội nâng tầm vị thế trong ASEAN

Trong khu vực ASEAN, công nghiệp ô tô từ lâu đã được phân hóa rõ rệt: Thái Lan trở thành "Detroit của châu Á", Indonesia giữ lợi thế về quy mô thị trường và lắp ráp đại trà, còn Malaysia phát triển theo hướng thương hiệu quốc gia. Việt Nam, dù đi sau hàng chục năm, lại đang đứng trước một cơ hội hiếm có để bước lên một nấc thang giá trị mới.

Điểm khác biệt của giai đoạn hiện nay nằm ở sự dịch chuyển chiến lược của các chuỗi cung ứng toàn cầu. Xu hướng giảm phụ thuộc vào một nguồn duy nhất, yêu cầu linh hoạt hóa chuỗi sản xuất đang buộc các tập đoàn đa quốc gia phải tái bố trí năng lực sản xuất, đặc biệt trong các ngành cơ khí- chế tạo, bán dẫn, ô tô và thiết bị điện tử.

Trong bối cảnh đó, Việt Nam sở hữu ba lợi thế chiến lược:

Vị trí trung gian của ASEAN với độ ổn định cao, giúp doanh nghiệp quốc tế dễ dàng tiếp cận cả chuỗi cung ứng phía Bắc (Trung Quốc, Hàn Quốc, Nhật Bản) và chuỗi phía Nam (Thái Lan, Indonesia).

Năng lực công nghiệp đang lên, đặc biệt sau khi Việt Nam thu hút các dự án quy mô lớn trong điện tử, pin, vật liệu và cơ khí chính xác.

Chính sách hội nhập sâu rộng, với mạng lưới FTA bao phủ toàn cầu, tạo lợi thế vượt trội về thuế quan so với nhiều nước ASEAN khác.

Trong bối cảnh đó, việc lần đầu tiên Việt Nam bước vào sản xuất động cơ ô tô không chỉ là một tiến bộ kỹ thuật, mà là một thông điệp chiến lược gửi tới thị trường khu vực: Việt Nam sẵn sàng đảm nhận những khâu phức tạp hơn, giá trị cao hơn trong chuỗi giá trị ô tô.

Nếu được dẫn dắt bởi một chính sách công nghiệp thông minh, Nhà máy Động cơ Kim Long có thể đóng ba vai trò chiến lược:

Thứ nhất, trở thành "điểm tựa công nghệ" để Việt Nam thâm nhập sâu vào các chuỗi cung ứng của Thái Lan và Indonesia, vốn đang cần đa dạng hóa nguồn cung linh kiện và động cơ trong khu vực.

Thứ hai, tạo ra thế cạnh tranh mới cho Việt Nam, giúp ta không chỉ hút FDI lắp ráp mà còn thu hút được các nhà sản xuất linh kiện cốt lõi, từ khuôn mẫu, đúc-rèn cho tới cảm biến và chip điều khiển.

Thứ ba, tạo điều kiện để hình thành "năng lực thiết kế- chế tạo" của Việt Nam, điều kiện tiên quyết để bước từ vị trí "người tham gia" sang "người định hình" trong ngành công nghiệp ô tô ASEAN.

Nói cách khác, Việt Nam lần đầu tiên có cơ hội chuyển vai từ người chạy theo sang người chiếm lĩnh vị trí trong phân công sản xuất khu vực. Nhưng cơ hội này không tự đến. Nó chỉ thành hiện thực khi Việt Nam có những chính sách đủ táo bạo và tầm nhìn đủ xa để biến một nhà máy thành một nền tảng, và biến một nền tảng thành một lợi thế cạnh tranh quốc gia.

Nhà máy sản xuất ô tô bus do các kỹ sư Việt Nam nghiên cứu, thiết kế và chế tạo của Kim Long Motor.

Nhận diện đúng những thách thức để không bỏ lỡ cơ hội

Một sự kiện ý nghĩa như lễ khánh thành Nhà máy Sản xuất và Chế tạo động cơ ô tô Kim Long càng trở nên trọn vẹn hơn khi chúng ta nhìn nhận công bằng cả những cơ hội đang mở ra và những thách thức cần được xử lý sớm.

Thách thức về nội địa hóa thực chất. Bước vào sản xuất động cơ là bước tiến lớn, nhưng để giá trị lan tỏa mạnh mẽ, Việt Nam cần bảo đảm rằng tỷ lệ nội địa hóa đi vào thực chất hơn. Việc chuyển giao công nghệ hiện đại, nâng cao năng lực doanh nghiệp nội địa và từng bước làm chủ các cấu phần cốt lõi sẽ quyết định mức độ thành công lâu dài.

Thách thức từ xu thế công nghệ xanh. Ngành ô tô toàn cầu đang chuyển nhanh sang xe điện, hybrid và các giải pháp truyền động sạch. Điều này vừa mở ra cơ hội, vừa đặt ra yêu cầu chiến lược cho Việt Nam: phải vừa phát triển động cơ truyền thống phục vụ nhu cầu hiện tại, vừa chủ động chuẩn bị cho thế hệ công nghệ mới để không bị "lỗi nhịp" trong tương lai.

Thách thức về hệ sinh thái phụ trợ. Một nhà máy động cơ hiện đại có thể tạo ra sức lan tỏa lớn, nhưng hiệu quả sẽ cao hơn nhiều nếu có một hệ sinh thái doanh nghiệp phụ trợ đủ mạnh đi cùng. Nâng cấp doanh nghiệp cơ khí, đúc- rèn, vật liệu và linh kiện trong nước là điều kiện then chốt để tạo ra chuỗi giá trị nội địa bền vững.

Thách thức về nguồn nhân lực kỹ thuật cao. Công nghiệp động cơ đòi hỏi đội ngũ kỹ sư, kỹ thuật viên và công nhân lành nghề với trình độ ngày càng cao. Đây vừa là áp lực, vừa là cơ hội để các trường đại học và cơ sở đào tạo nghề hợp tác chặt chẽ hơn với doanh nghiệp, hình thành các mô hình đào tạo gắn với thực tiễn sản xuất.

Nhìn nhận những thách thức này với tinh thần cầu thị và xây dựng không làm giảm đi ý nghĩa của sự kiện. Trái lại, đó chính là bước chuẩn bị cần thiết để biến cột mốc khánh thành thành bộ phận phát triển lâu dài. Khi các thách thức được giải quyết đúng cách, Nhà máy Động cơ Kim Long không chỉ là một dự án thành công, mà có thể trở thành điểm tựa chiến lược của ngành công nghiệp đang vươn mình mạnh mẽ.

Từ cột mốc công nghiệp đến sức bật quốc gia

Để sự ra đời của Nhà máy Động cơ Kim Long không chỉ dừng lại ở một cột mốc mang tính biểu tượng, mà thật sự trở thành động lực nâng tầm công nghiệp Việt Nam, cần một hệ thống phản ứng chính sách đồng bộ, có tầm nhìn dài hạn và được tổ chức thực thi hiệu quả. Đây là thời điểm Việt Nam có thể chuyển từ "tiếp nhận công nghệ" sang "xây dựng năng lực công nghiệp quốc gia".

Một là, bảo đảm nội địa hóa thực chất- chìa khóa nâng giá trị. Nội địa hóa không chỉ là con số phần trăm linh kiện sản xuất trong nước, mà là khả năng làm chủ công nghệ và tạo ra giá trị gia tăng nội địa. Để đạt điều đó, chính sách cần thiết lập lộ trình chuyển giao công nghệ có tính ràng buộc và đo lường được; hình thành các phòng thí nghiệm, trung tâm R&D chung giữa doanh nghiệp, đại học và viện nghiên cứu để phát triển năng lực thiết kế- thử nghiệm; đánh giá độc lập tỷ lệ nội địa hóa dựa trên giá trị kinh tế và hàm lượng công nghệ, tránh "nội địa hóa hình thức".

Nếu làm tốt, Việt Nam không chỉ sản xuất động cơ mà còn xây dựng nền tảng để bước sang các thế hệ công nghệ cao hơn.

Hai là, hình thành hệ sinh thái phụ trợ quanh Chân Mây - Lăng Cô. Một nhà máy động cơ chỉ thật sự phát huy sức mạnh khi xung quanh nó có một hệ sinh thái doanh nghiệp phụ trợ đủ mạnh. Vì vậy, cần ưu đãi thuế, đất đai và tín dụng để thu hút doanh nghiệp cơ khí, vật liệu, khuôn mẫu đặt nhà máy trong khu vực; xây dựng cơ chế "kết nối cung- cầu công nghiệp" để doanh nghiệp Việt có cơ hội tham gia chuỗi cung ứng của Kim Long và của các hãng xe trong khu vực.

Nếu hệ sinh thái này hình thành, Chân Mây- Lăng Cô có thể trở thành cụm công nghiệp ô tô- cơ khí quy mô vùng, tạo ra sức lan tỏa đến cả miền Trung.

Ba là, đầu tư mạnh mẽ cho nguồn nhân lực kỹ thuật- yếu tố quyết định. Không ngành công nghiệp nào có thể phát triển mà thiếu một đội ngũ kỹ sư và kỹ thuật viên tinh nhuệ. Việc đào tạo cần đi vào thực chất gồm: Mở rộng mô hình đào tạo kép "học- làm", gắn đào tạo với dây chuyền sản xuất; thành lập Trung tâm Công nghệ Chế tạo miền Trung phục vụ nhu cầu nâng cấp tay nghề và R&D; áp dụng học bổng, tín dụng ưu đãi để thu hút người học vào các ngành cơ khí, tự động hóa, công nghệ vật liệu.

Đây chính là nguồn năng lượng mềm quyết định thành công của chiến lược công nghiệp hóa.

Bốn là, quy hoạch vùng với tầm nhìn 20- 30 năm hoặc có thể xa hơn nữa. Một nhà máy động cơ quy mô lớn đòi hỏi một hạ tầng công nghiệp- logistics- đô thị tương thích. Vì vậy, cần: Phát triển đồng bộ cảng biển Chân Mây, đường sắt,

đường bộ và hạ tầng kho vận để giảm chi phí logistics; hình thành đô thị công nghiệp xanh- thông minh cho chuyên gia và lao động kỹ thuật cao, tạo môi trường sống hấp dẫn và bền vững cho hàng chục nghìn hộ gia đình, có cả trường học, trạm y tế...; quy hoạch vùng bài bản sẽ biến Chân Mây- Lăng Cô thành một điểm đến công nghiệp mới của khu vực ASEAN, chứ không chỉ của Việt Nam.

Năm là, chuẩn bị sớm cho tương lai công nghệ xanh. Xu hướng toàn cầu đang chuyển nhanh sang các công nghệ truyền động mới. ; xây dựng hệ thống tiêu chuẩn, quy chuẩn quốc gia cho ngành ô tô xanh, tạo môi trường pháp lý để doanh nghiệp đổi mới công nghệ.

Nhà máy động cơ là bước đầu. Làm chủ công nghệ xanh mới là con đường dài để Việt Nam vươn lên.

Cụm công nghiệp KIMLONG MOTOR Huế đã được chuyển giao công nghệ, đầu tư vào nghiên cứu và thử nghiệm động cơ hybrid, mô-tơ điện, pin nhiên liệu và các giải pháp năng lượng sạch...

Một cánh cửa đã mở, bước tiếp bằng tư duy lớn, tầm nhìn chiến lược

Khánh thành Nhà máy Động cơ Ô tô Kim Long là một cột mốc lịch sử của ngành cơ khí và công nghiệp tự động của Việt Nam. Nhưng điều quyết định nằm ở chỗ: chúng ta sẽ đi tiếp như thế nào sau cột mốc ấy.

Một nhà máy có thể khánh thành trong một ngày. Nhưng một ngành công nghiệp chỉ hình thành bằng tầm nhìn, chính sách và quyết tâm của nhiều năm.

Nếu Việt Nam tận dụng tốt cơ hội từ nhà máy này để phát triển hệ sinh thái phụ trợ, đào tạo nhân lực, nâng cấp công nghệ và quy hoạch vùng hợp lý, thì sự kiện này có thể sẽ được ghi nhớ như khởi đầu của một chương mới: chương Việt Nam bước lên vị trí cao hơn trong chuỗi giá trị toàn cầu, với một nền công nghiệp cơ khí mạnh, tự tin và hướng tới tương lai xanh- sạch- bền vững.

Bài viết của TS. Nguyễn Sĩ Dũng trên chinhphu.vn